12

XII

QVOD NON SIT LAICIS Calix permittendus.

O R A T I O.

AD SACRO SANCTAM *Synodum Tridentinam.*

A V T O R E,

GASPARO CARDILLO VILLALpandeo Segobienſi, doctore Theologo.

IESVS EST SPES MEA
Si quid mirabere, pones inuitus.
Reddituro, ſatis.

M. D. LXII.

ORATIO.

SCIO Ego Illuſtriſsimi & Reuerendiſsimi legati, Sanctiſsimique Patres, neque culpa, neque reprehenſione Vacare eum interdum ſolere: qui minime illud requirentibus conſilium præbet, tum maxime cum hii, quibus conſultum Volumus, præſtantiſsimarum artium notitia, pietate, conſilio, Et multarum rerum uſu clari ſunt; qualem unumquemque Veſtrum eſſe, omnes plane, & agnoſcunt, & fatentur libenter. Nam etſi non ſus. Minerbam, (ut eſt improuerbio) inepte (ut ille ait) quiſquis Minerbam docet. Veſtra tamen humanitas, atque animi candor, quæ multis faciunt animum ad dicendum: deinde ſtudium Veſtrum, & accurata diligentia, ad exquirendam aliorum ſententiam, cumqua Veſtram conferatis: ut ea ratione quod optimum eſt, Et Eccleſiæ Chriſti conuenientiſsimum, intelligere, atque amplecti poſsitis: præterea Chriſtiani hominis, Sacerdotis, atque Theologi officium, a quo me non omnino abhorrere apperte confiteor: demum perſona illa, quam in hac Sancta Synodo ſubſtineo dum Vicariam operam nauo ampliſsimo epiſcopo Abulenſi; hortantur me: ut, quod de quæſtione propoſita ſentio, exponam Vrebiter, atque illud uobis Sanctiſsimi patres renuntiem. quod dum efficimus, non tam uobis conſilium damus, cuius admodum eſtis locupletes, quam ut memoriam Veſtram reficemus, negotiis aliis, curiſque impeditam, grauemque. tametſi enim nos, ingenio, iuditio, litteris, atque inſumma, prudentia parum Valeamus: audemus tamen, diuina Chriſti Ieſu, (cuius negocium agimus) ope freti, candide, atque ingenue animi noſtri ſenſa depromere, atque exprimere dicendo, non ignari ſæpe numero, Ita euenire, ut uel holitor ſatis loquatur opportuna.

Hoc onere quod ſubimus modo, facile quidem leuaremur, ſi, cum eſt de uſu euchariſtiæ publice, in conſpectu Veſtro, & theologis diſputatum, orationem, more cæterorum, habere potuiſſemus, ſed quando aduentus noſtri ex hiſpaneis in hanc ciuitatem tarditas, dicendi nobis opportunitatem arripuit, ne feratis, obſecro uos, iniquo animo Patres, eius hominis ſcriptam ſententiam diligenter inſpicere, quem Veſtra conſuetudine, intentis animis coram, differentem de hac ipſa quæſtione, ſimul cum cæteris, ſi in tempore Tridenti ad fuiſſet, eratis audituri: neque enim tam nullius pretii, neque tam omnibus

obuia, atque expoſita ea queſtio eſt, quam ueſtris ingeniis in præſentia exercetis, ut pænitere uos unquam iure poſsit, impenſe illis legendis operæ quæ de eadem domi Theologi meditantur: officio pietatis impulſi, & charitatis ſtudio ducti, primum quidem erga ſanctiſsimum iſtum, atque numeris omnibus obſolutum ordinem ueſtrum: deinde erga Eccleſiam Romanam, Chariſsimam Chriſti ſponſam: quam cum cernamus, neque ſine ſumma acerbitate, atque animi dolore, indignis, & miſeris modis, ab impiis hæreticis dilacerari, atque diſcerpi: qua parte poſsimus, debemus eidem opitulari. quis eſt enim tam temere audax, uſque adeo conſilii, atque rationis inops, Qui non uideat, magnum aduerſus Chriſtianam religionem momentum, in ea re, ſitum eſſe, ſi contra quam par ſit & ratio poſtulat, Germanis, aliis ue priuatis quibuſdam nationibus, ueſtris decretis (hoc eſt Eccleſiæ uniuerſalis iuditio) liberam facultatem faciatis, bibendi calicem, quem antiquitatis conſenſu, grauibus, & doctis rationibus, lata lege, laicis olim, & ſacerdotibus, qui euchariſtiam non conficiunt ademeratis.

Prius igitur quam de hac re quidpiam ſtatuatis P. diligenter eandem, quemadmodum cœpiſtis, quæſo, animaduertite: ne, ſi negocio confecto, aliter quam uelitis, res accidat, (quod auertat deus) ſera ſit pænitentia: magno etenim opere occurrendum eſt uobis P. illi morbo, qui ſi ſemel contractus ſit, aut curari difficile poſsit, aut facile in alios, contagione ſæuire ne uos tamen ultraquam ſatis eſt, oratione mea ſuſpenſos tenens, in publica commoda, quibus procurandis occupati eſtis, peccare uidear, quanta maxima poſsim urebitate, de re propoſita ſententiam dicam, atque ita dicam P. ut illam iudicio ueſtro perinde atque me, ſubiectam eſſe libentiſsime feram, & ſtudeam.

Queſtio illa quæ perplexos, atque ancipites animi multas tenet euentus expectatione, ſit ne laicis, & ſacerdotibus non facientibus ſacra, calix porrigendus, cum proximis ſuperioribus diebus (quod uos probe noſtis) feruentiori quorundam ſtudio agitari cœpta ſit, admirabili quadam prouidentia, aut diuino potius conſilio, omnium ferme calculis miſſa facta eſt, atque incommodius (ut dicibatis) tempus reiecta: hanc eandem queſtionem P. in medio curſu aliarum grauiſsimarum rerum hoc temporis articulo, ſunt, qui reuocent, atq; urgeant, tam magnis conatibus, tamquam impotentibus animis, ut ſuſpicari liceat non tam, eos ſolicitos eſſe, ne, uos quidpiam contra dignitatem ueſtram, atque autoritatem ſacro ſancti Oecumenici Concilii admitatis, quam, ut ipſi feſtinatione ſuccepta, uoti compotes euadant. quod ſi nullum aliud no

bis argumentum ſupereſſet (quæ multa quidem & potentiſsima ſunt) ad perſuadendum de huiuſmodi quæſtione, amplius tractandum non eſſe, neque mouendam rurſus hanc camerinam, illud unum magnum abunde fidem facere poſsit, quod eam, non ſuo tempore, ueſtris ſuffragiis definiri huius negocii architecti, atque pationi poſtulant, neque enim uos latet, in quauis quæſtione adquam definiendam conſilio opus eſt, magni in utramque partem temporis rationem momenti eſſe, nunc uero qui intempeſtiue, hoc eſt, alieno tempore, atque una cum aliis grauiſsimis, & præſtantiſsimis queſtionibus controuerſiam hanc poſcunt a uobis dirimi, deliberandi anſam infringunt, & libere cogitandi, facultatem eripiunt, neque enim tam exiguo tempore, & tot, ac tantis negociis impedito ingenii lumen, atque animi uis qua plurimum ad difficilimam controuerſiam dirimendam, indigemus, exercere ſe ulla ratione poteſt: neque Illuſtræ aliquod ueritatis ueſtigium apparere, quam ſummi philoſophi improfundo demerſſam eſſe, inſcriptis ſuis nobis reliquerunt. fit enim ita poſtulante natura, quæ nobis animum admodum anguſtum fecit, ut, dum multa minamur, feriamus recte nihil, atque agitantibus multa, procedat parum, huc accedit, quod rerum uſque adeo diuerſarum confuſio, atque ordinis, ex quo cuncta bene procedunt, perturbatio, cum non aliunde, quam ab omnium malorum artifice, atque ſatore diabolo, qui rerum, quæ a nobis ordine, & ratione geruntur, capitalis imprimis hoſtis eſt, ortum habeat, quo pacto boni cuiuſpiam cauſa eſſe poſsit, non ſatis intelligo. timeo enim grauiter P. ne, dum parum opportunæ quæſtionem minime neceſſariam diſcutere in animum inducitis, non modo cætera negocia deſeratis, de quibus his diebus agere cæpiſtis, & quibus expediendis dixiſtis diem, ſed (quod ego non ſine lachrimis meminiſſe poſſum) re infecta, ſanctiſsimi iſti Eccleſiæ conuentus diſſoluantur: nam qui uſque adeo enixe, & quodammodo contentioſe dant operam, ut calicem Germanis, atque aliis quibuſdam nationibus, minime illum fortaſſe poſcentibus, porrigatis, ubi quod tantopere laborant, ſe minime conſequutos uiderint (quod ego uehementer cupio, & futurum ſpero) præ animorum impotentia, quam deiecti ab ſpe, inducere, atque gerere ſolemus, in illud unum totis (quod aiunt) neruis intendent, ne ſacro ſancta comitia ueſtra uniuerſi orbis Chriſtiani ardentibus deſideriis, crebris ſuſpiriis, maximiſque ueſtris laboribus, atque ſumptibus coacta, longius procedant: quod ſi fiat, non fiet ſane, ſine ſumo dedecore, atq; ignominia ueſtra P. neq; ſine Reip. Chriſtianæ detrimento, quæ in hac ſancta ſynodo uniuerſam ferme ſpem ſuæ ſalutis collocauit. ſed tu ſumme deus ſingularis, atque unice Chriſtiani cœtus pa-

tione, teterrimam iſtam peſtem terris auerte,non obſcura, neque ignota uobis P. narro, uos huius ſententiæ meæ teſtes appello, qui propriis illam uocem auribus, in publica contione hauſiſtis: niſi hanc rem procurantibus mos geratur, non poterit fortaſſe concilium habere fælicem exitum, quorſum Vero hæc infauſta, fætaliſque uox pertineat, ſcitis P. Et quid portendat ſcitis, cæterum cum uobis hac in re, perinde atque incæteris omnibus, quæ ad ſuſcipiendam, tuendamque religionem ſpectant, parere principes debeant, Reges, atque Imperatores: cum uos ipſi reliquis omnibus leges perſcribere, atque iura dare debeatis, non accipere ab aliis: cum minime occaſiones temporum ignoretis, gerendis rebus Eccleſiæ pro dignitate accommodatas, conuenienteſque, ſummite, obſecro, atque obteſtor uos per deum immortalem P. conſilii capiendi, deliberandique de re uſque adeo graui tempus idoneum: Et quando impræſentiam, multarum aliarum numero rerum, pondereque ſatis oppreſsi eſtis, futuram aliquando opportunitatem expectate: quod ſuperioribus proximis diebus prudenter admodum facere cæperatis, ſuppettet illa uobis, cum reliquis id genus curis, negociiſque fueritis expediti. Quod ſi uos ſuſceptam iam, atque in conſultationem adductam nuper, de hac re diſputationem, niſi ea plane abſoluta ſit, intermittere parum decorum putatis, excutite, ſi placet, iam ueſtris humeris moleſtum hoc iugum, atque uos ſuſpendio iſto tandem liberate: Ita tamen liberate patres, ne uitalem Chriſti ſanguinem profundi quiſpiam poſsit cum ratione putare, quod nullo negocio conſequemini, ſi nemini calicem alteri propinaueritis, niſi qui Concilii Conſt. Et Baſilien, decreto, quod uetus firmauit conſuetudo, illum hactenus biberunt, tametſi enim uobis integrum ſit, uetuſtam hanc conſuetudinem de medio tollere, & ſi uelitis, penitus abrogare, qui una cum Chriſti ſanguine, reliquorum etiam miſteriorum ab eodem miniſtri, & diſpenſatores eſtis conſtituti, ita tamen altisſimo Eccleſiæ miſteria a Chriſto Ieſu ſeruatore noſtro edocti, iuſsique diſpenſare debetis, ut fideles decet diſpenſatores: tales autem nuſquam eritis, niſi grauis imprimis cauſa ſit, quæ id facere iubeat, & quam interroganti intrepide, ac ſine rubore poſsitis reddere, ego ueſtro ſic exiſtimo Patres non ſolum, nullam legitimam cauſam eſſe, ſed neque fingi poſſe, cur de conſenſu ueſtro calicem laici bibant; plurimas autem ſupereſſe, quibus, ſi rem accurate, atque adamuſim expendatis, facile doceri poſsitis, perſuadenique, antiquum ut morem chriſtianæ Reipub. ueſtræ retineatis; neque pati ullo modo uelitis, ab eo quempiam diſcedere, latum unguem; has impræſentia uobis commemorabo Patres ne ſi Ruſticano

pudore impeditus taceam, officio quod Eccleſiæ debeo defuiſſe uidear: uos illas admirabili iudicio ueſtro, & prudentia pene diuina diligenter conſiderate, atque excutite. hinc autem ut oportet initium ſummam.

Si calix ullis eſt hominibus a uobis hoc tempore porrigendus, aut is eſt porrigendus hæreticis, aut fidelibus, nihil eſt medium: neutris tamen ueſtra autoritate concedi debere, aut poſſe, grauiſsimam multa incommoda, quæ utramuis ſententiæ partem conſequuntur plane, atque aperte declarant: & præterea probabilis ratio nulla ſupereſt, quam facere iubeamur, Etenim qui Romanæ Eccleſiæ obtemperant, neque cauſam, neque rationem ullam, habere mihi uidentur, qua adducti calicem a uobis petere poſsint, niſi ſibi perſuaſerint, minime ſub alterutra ſpetie Chriſtum integrum contineri, aut uerum Eucharistiæ ſacramentum non eſſe, aut denique ulla quantumuis exigua gratia deſtitui nos, dum alteram tantum ſpeciem ſumimus, quæ ſit ad ſalutem homini neceſſaria; quem dum nimium impotenter calicem expetunt, animum prodere procul dubio uidentur, ſed hos ſcrupulos uos ipſi iam Patres Sanctiſsimi condita lege, proxima ſeſsione omnium animis exemiſtis, ut concilia duo generalia prætermittam Conſt. & Baſilien. in quibus de re eadem, decretum Eccleſiæ confecerat, tanti uero apud nos, modo pie, Chriſtianeque ſimus inſtituti, Eccleſiæ autoritas, & charitatis opinio, ualere debet, qua nos illa ſemper, tanquam piiſsima mater liberos tenerrime proſequuta eſt, noſtraque commoda procurat, ut poſt habito, atque abiecto procul quocunque affectu, quem fortaſſe nos erga calicem hunc temere ad modum induimus, gerimuſque, illi uni, nos, atque omnia materia ſubmittere: illud uelle unum, quod illa uult, illud optimum putare, quod optimum illa ducit, ſuſpectamque habere ſententiam noſtram quæ non ex obedientia Eccleſiæ orta ſit, & ortam iam continuus deſerere debeamus. nunc uero contra uidentur facere, qui nimia (ut aiunt) cupiditate, atque affectu erga calicem ducti præ impotenti quadam ſiti, uel illum bibunt, Eccleſia repugnante, uel uſque adeo ſtudioſe, perditeque calicem ambiunt, ut nullis rationibus, nulla lege, nulla (licet antiqua) conſuetudine perſuaderi queant, ut eiuſdem obliuiſcantur: nulla igitur (ut dicebam) honeſta cauſa reddi poteſt, propter quam qui fideles ſunt, receptam diu conſuetudinem Eccleſiæ labefactari uelint, & ſuppetunt efficaces rationes nullæ, cur alterutra ſpecie contenti eſſe debeant.

In primis, quoniam illud nobis Eccleſia præcipit, ut alteram tantum ſpeciem laicis porrigamus, atque inſuper, ut altera tantum laici

ſint contenti; cui merito obtemperandum nobis eſt : quia nihil agit ſine magna ratione nihil ſtatuit, quod honeſtum non ſit, nihil, quod bene inſtitutis probari non debeat, decreuit unquam. neque in huiuſmodi legibus ferendis errare poteſt. deinde ſi latam legem quam plurimis retro annis conſuetudo iucundiſſimam effecerat, nulla euidenti neceſſitate conuellatis patres, ſuſpicari multis in mentem ueniet, aut uos illam temere, nulloque conſilio tuliſſe olim, ſuſcepiſſeque; aut ſuſceptam cum ratione, & ſeruatam diutiſsime in Chriſtiana Repub. nulla, uel cauſa, uel ratione pro nihilo ducere, quo nihil fingi poteſt, grauitate ueſtra, aut huius ampliſsimi ordinis maieſtate, magis indignum.

Generalis præpoſitus Franciſcanorum & ſocietatis Ieſu & Petrus ſotto.

Accedit ad hoc, quod, ut nobis locupletiſsimi teſtes, atque omni exceptione maiores retulerunt, qui plurimis Germanorum (cum in Germania agerent) familiariter uſi ſunt, qui eo loci per omnia obediunt Romanis Pontificibus non ſolum calicem uitæ non cupiunt, aut petere audent, ſed, quod maxime mirandum eſt, conſtanter affirmant, nihil ſe tam indigne laturos eſſe, quam ſi contra ſeruatum diu in Repu. Chriſtiana morem, Pontifex Maximus, uel ſancta hæc Synodus de calice bibere ſinat: ut ſuſpitio ſit, hunc ipſum, quem plærique tantopere iactant affectum, diſceſsionis ab Eccleſia argumentum eſſe potius, quam eius charitatis, quam erga ineffabile hoc euchariſtiæ ſacramentum gerere ſe, ſi mutant.

Hanc opinionem probabilem ſuperioribus rationibus, longe probabiliorem facit, autoritas, & doctrinæ opinio confirmata longo uſu rerum, quorumdam Epiſcoporum Germanorum, qui de hac ipſa quæſtione in publica contione ueſtra illam ſententiam dixerunt, nihil minus expedire quam ut, Germanis, hominibus, nationis ſuæ, negatus hactenus calix permittatur, cum enim prudenter admodum (ut par eſt) in eorum mores inquiſierint, ingenia probe norint, rationem uitæ diligenter inſpexerint, conatus denique omnes ad unguem ſint preſcrutati, niſi ratio aliud, & pietatis officium poſceret, non difficile horum epiſcoporum animos, atque ſtudia patriæ charitas incendere inflamareque potuiſſet, ut ſuis hac parte hominibus conſulerent, quod ſi negatus laicis calix compendium aliquod rei familiaris, honoriſue, Pontifici Max. Eccleſiæ præſulibus, aut denique ullis ſacerdotibus, adferre poſſet, haberent fortaſſe, qui Eccleſiam Chriſti hoc nomine reprehendant, occaſionem aliquam exiſtimandi, maligne a nobis, & quæſtus propii ſpe calicem ſurreptum laicis fuiſſe: modo, cum nihil ſimile dicere, aut putare queant, ob eam rem maxime quod eundem neque ſacerdotibus permittamus, niſi cum Chriſti munere impoſtrema cæna fungentes, deo Opt. Max. in miſſa exhibent ſacrificium:

ad

ad cuius naturam atque ſubſtantiam illud pertinet neceſſario, ut Chriſtum ſub utraque ſpecie offerant, atque ſumant, dubium ſane non eſt, quin huiuſmodi calicis amatores, uitio potius, quam iuſta ulla, honeſtaque occaſione hoc titulo Eccleſiam Chriſti traducant, atque ſuggillent. An non illud uidiſtis P. ſi Germanis, aut priuatis aliis nationibus calicem concedatis, eſſe continuo eundem Italis, Hiſpanis, atq; uniuerſe, piis omnibus bonis porrigendum? quos conſentaneum eſt, pari, aut maiori potius cum Germanis ſtudio, & pietatis affectu ſanctiſsimum Euchariſtiæ ſacramentum colere, uenerari que? quis enim ſibi poſsit perſuadere, ſi uos calicem uni, aut alteri prouintiæ permittatis, non protinus eundem cæteras omnes ſumma cum ratione petituras daturoſque uos illis? niſi ſchiſma uelitis in ueſtra Eccleſia excitari, atque ſciſſuram fieri in Chriſti corpore, rem ſane pernicioſam, exitialemque, quod ſi iniquum exiſtimatis Hiſpanis calicem propinare, Italiſque parum de hac re ſolicitis hoc tempore, quorſum illum bibendum reliquis nationibus offeretis? neque modo ſi his hominibus calicem porrigatis, ea incommodo conſequentur, quæ numerata ſunt a me, ſed alia inſuper longe grauiora pergent enim iidem, credite mihi eadem arte, urgebuntque uos, aliis, ut in rebus ipſorum ſimiliter uoluntati morem geratis. quod ueſtro in conſpectu, habita publice oratione, quidam iſtorum pationi Zelo permoti (ut puto) ſignificauerunt;

In oratione Oratoris Bauariæ Ducis.

nam præter calicem quem deberi ſibi horum plerique diuino iure exiſtimant, a qua opinione non facile abduci poſſe, plane teſtantur, ſacerdotium maritis petunt, & concionandi facultatem efflagitant, illis uiris, qui nullis ſacris ordinibus ſunt initiati: contra Chriſtianam Oeconomiam, contra morem Eccleſiæ ueſtræ, contra ſummorum Pontificum decreta, contra ſanctiſsimas leges in conciliis generalibus latas, denique contra ius omne, atque fas: hæc enim non tam arcto legum Chriſtianarum uinculo conſtare credunt, & pari ratione neceſſaria arbitrantur, clamantque, ut ſuos in officio retinere queant, neque facile res nouas moliantur; atque ad deffectionem aſpirent, Ita fiet, ut laxatis ſemel, ſolutiſque inſtitutis, legibuſque Chriſtianis, magna, ad contemptum cœterorum omnium feneſtra pateſiat, & uniuerſa diſciplina Chriſtiana ſenſim remittat uires, atque labaſcat, præclare mea ſententia, Ariſtot. diligentiſsime cauendam eſſe præcepit omnem mutationem legum, ne, ut ait, Reipub. diſciplina corruat labefactata, atque homines aſſueſcant legibus non obedire. ferendum autem uobis Patres non eſt, ulla ratione huius legis obſeruatione, quam uel eo ſolum nomine quod a uobis condita

ſit, omnes ſaluberrimam putare debent, & Reipub: ueſtræ neceſſariam, Chriſtianos homines ab hæreticis ſuperari, qui more ſuo, diuina omnia atque humana iura peruertunt, atqui ſcimus ex hiſtoriis, Anglos, hæreticam gentem, cum primum ab Eccleſia diſceſſerunt, paſſos non fuiſſe, ut populus more ſacerdotum, Euchariſtiam ſub utraque ſpecie ſumerent, quinimo noua lege lata, antiquari de hac re priſcam Eccleſiæ legem prohibuerunt. An uos unquam æquo animo feretis P. turpem illam maculam atque notam ſacroſancto Oecumenico Concilio inuri, quod contra morem uetuſtæ in Eccleſiæ diſciplinæ, contra ſanctorum patrum exempla; contra Synodorum inſtitutionem, abrrogatione ſaluberrimæ legis iudicio Eccleſiæ condite, & magno antiquitatis conſenſu comprobatæ, uelitis hæreticos homines ab errore reuocare, quę non deferent, credite mihi, plurima licet alia concedatis, eiſdem, aut retinere in eadem diſciplina orthodoxos; qui diligentiſsimi legum ueſtrarum, & morum Eccleſiæ cuſtodes eſſe debent, ſine murmuratione & qui dum Eccleſiæ ſtatutis non plane acquieſcunt manifeſtæ defectionis a uobis indicium præbent; minime ſane puto: neque id uſque Chriſtus pati poterit, qui matrimonio ſibi iungit Eccleſiam, pulchram, immaculatamque: addo præterea, ſi calicem his hominibus, qui ſe fideles profitentur porrigatis, tantum abeſſe, a iudicio meo, ut eoſdem arctius in officio religionis impoſterum poſsitis continere, ut liceat potius exiſtimare hac una re, ueluti initio ſumpto, eoſdem occaſionem reperiſſe, ab Eccleſia catholica diſcedendi. quod uni quidam ueſtri ordinis pietate, atque litteris inſignis, in ſcriptis ſuis admodum prudenter animaduertit, quorſum enim tanta contentione calicem a uobis exigant, quem uos illis ſimul cum ſanctiſsimo Chriſti corpore ſub ſpecie panis porrigitis, cauſam nullam uideo, niſi, ut ſeparationis anſam habeant: decreta ueſtra contemnant; conciliis repugnant; atque Eccleſiam Chriſti dicant non audire. Hactenus quidem ſanctiſsimi P. uſurpatus a quibuſdam, aut potius contra Eccleſiæ Romanæ legem, per uim raptus calix, illud commodi afferebat iuditio eorum qui uixerunt in Germania diu, quod hac ueluti nota, atque inditio non obſcuro, homines orthodoxi ab hæreticis diſcreti, ſibi admodum diligenter cauebant, ne, quid in fide detrimenti paterentur, nunc uero ſi calicem laicis permittatis, non ſolum hunc aditum ad iuditium de religione faciendum, plurimum neceſſarium, præcludetis, ſed quod grauiſsime ferendum eſt, hinc facile impii, & nouatores occaſionem arripient, qua animati, cæteros omnes pra-

Robertus Pontanus libro 4. rerum memorabilium.

Reuerendiſs. Cardinalis VVarmienſis de communione ſub utraque ſpecie & contra Brentium.

uis opinionibus corrumpant, atque peruertant, cum enim tam familiariter in poſterum cum catholicis hominibus agere debeant, & uſque adeo cum illis arcto uinculo copulari, ut in eadem ſacratisſima menſa, de manu eiuſdem patris familias, eundem panem ſacratisſimum, & calicem quoque eundem, hoc eſt corpus & ſanguinem Chriſti, ſint ſumpturi: nemini dubium eſt, quin callidisſimi hæretici qui omnibus artibus, atque modis, fidei, Religioni, & pietati, inſidias parant, ſumma ope laboraturi ſint, ut eos homines, cum quibus uerſantur, ſocios ſcæleris, atque flagitii effectos, in errorem ſuum pertrahant; atque hoc ſane detrimentum non hii modo, qui inſtabiles ſunt, atque in fide parum firmi, ferent proculdubio, ſed horum præterea exemplo cæteri prouocati, qui religione adducti neque extremis labiis calicem attingunt, in abſurdisſimas hæreticorum ſententias ſenſim præcipites abibunt. ita fiet, ut hac ipſa indulgentia ueſtra P. quæ uel hoc ſolum nomine in clementia putari poteſt, hæretici intelligant, commoditatem ſe reperiſſe, nocendi Reipub. Veſtræ, minori negocio ſuo.

Quod ſi hoc incommodum minime timeremus, quod certo ſcimus pro foribus inſtare, ac ſeſe ſponte ingerit, quis eſt obſecro, uſque adeo plumbeus, aut mente captus, qui non uideat, ſi ſemel quiſpiam calicem autoritate ueſtra, atque conſilio bibat, hæreticos omnes, neque ſacramentarios modo, ſed cuiuſuis etiam ordinis, atque inſtituti, protinus ſtentore a uoce clamaturos, facile ut ab omnibus percipi posſint, atque etiam libris æditis, (quod faciunt non grauate) uictoriam ſtare pro ſe, papiſtas (ut illi locuntur) uictos, atque proſtatos iacere, quod qui olim calicem laicis ſubrripueratis inuidia potius quam ratione, euangelicorum, argumentis ſuperati propriis eundem dominis reſtituatis. tunc uero cum nullum iam ſuppetat remedium, niſi uobis diligenter caueatis, apperte intelligetis, Religionis disſidium, miniſterio ſathanæ apud quoſdam excitatum, minime componi, aut ſedari poſſe, ſi calix laicis permittatur, quod urgent huius ſententiæ patroni, defenſoreſque: etenim hoc (magnorum uirorum opinione) alere potius eſt, quam ſedare disſidium, nam qui ſe ab Eccleſia ſegregauerunt, illud unum ardentibus uotis expetunt, ut uel una aliqua in re ab uniuerſa Eccleſia Romana diſcedere ſibi integrum ſiat, quo fundamento diſcesſionis iacto quo non eos progreſſuros putemus; imprimis, erroris arguent totam Eccleſiam, quod ſine cauſa, his, qui ſumunt euchariſtiam extra ſacrificium, calicem abſtulerit: ex eodem deinde principio colligent, liberum eſſe ſibi,

a cæteris Eccleſiæ præceptis diſſentire, atque in contrariam ſe uelint, abire ſententiam; atque id facile rudibus hominibus perſuadere poterunt, nihil enim impedit (dicent) quominus, id, aliis quoque in rebus liceat ſibi, perinde atque in hac, ita fiet proculdubio, ut nihil ſit fide materia incertius, nihil noſtris legibus mutabilius, nihil denique ſtatu Eccleſiæ perturbatius, & id maxime culpa noſtra. Sunt qui magnopere mirentur, atque alios ſubinde rogent, quid potiſsimum cauſæ ſit, cur huiuſmodi nationes, quæ calicis ſtudio teneri ſe dicunt, eundem a uobis tanta animi contentione requirant, & tam ſtudioſe, ac ſolicite ambiant, atque procurent, neque pontificem adire uelint, eundemque precibus ſolicitare, cum perinde atque uobis Patres facultas inest, calicis uſum laicis permittendi, cum res poſtulare uideatur, bona tamen eorum hominum partem, qui rem iſtam accurate admodum, ut apparet, perſpexerunt, quod fuerint eandem propius contemplati, dicere uideo, illud unum in cauſa eſſe, putat, quod horum plerique, quibus petitur calix, pontificibus hac in re, fuerint mentiti, non ſemel, fidemque illis datam fregerint, plurimum igitur uerentur, ne iam uera etiam dicentibus non credatur: atque ita conatus caddat irritus; altera pars, quam uere, neſcio: eo conſilio factum exiſtimat, quod huiuſmodi homines, non tanti faciant Pontificem Maximum, & uicarium Chriſti, quanti debent, ego uero ſtrenuam iſtam diligentiam ſic interpretari ſoleo, atque utinam dum ita diuino, uerus uates non ſim, ab his hominibus id curari maxime, ut ſemel ab eo calicem ferant, qui eundem non facile poſsit adimere: ſi calicem Pontifex porrexerit, cum primum eodem intemperantor laici ſint abuſi, aut impoſitas conditiones præter greſſi, nullus ſane labor erit mutare factum; at uero ſi ducenti Sanctiſsimi Patres doctiſsimique, ſi ſacroſancta Synodus in ſpiritu ſancto Tridenti legitime congregata, aut potius uniuerſa Eccleſia Chriſti, quam Concilium Oecumenicum repræſentat; calicem propinet, ubi ſcelerati homines, transfugæ, atque fidei deſertores, conditiones contempſerint, ac pro nihilo duxerint, quod remedium capietis P. aduerſus ſanctiſsimi fœderis, atque pacti tranſgreſſores, ut illatam Chriſto ingiuriam ulciſcamini; uocabuntur fortaſſe præſules ſtatim, deſererent Epiſcopi eccleſias ſuas, & mari, terraque iterum pericula ſubibunt, atque ita concilium rurſum magnis ſumptibus inſtaurabitur, ut qui laicis copiam calicis feceratis ſublatum eundem impoſterum cuſtodiatis diligentius quando igitur proprio P. periculo comperiſtis, quantæ molis ſit, comitia iſta, & conuentus Eccleſiæ cogere, cauete per deum immortalem diligen-

tiſſime, nedum in alios, quam par ſit, benigniores, atque indulgentiores eſſe uultis, in uos ipſos, in leges, atque ſtatuta ueſtra, in Chriſtianam Rempub. in ſanguinem, quo redempti ſumus, in ipſum deniq; Chriſtum Ieſum ſæui, atque crudeles ſitis: dum in eas anguſtias uos coniicitis, unde non facile eripi poſſitis.

His, atque id genus aliis rationibus, quas urebitatis ſtudio prætermitto, qui ſit bene moratus atque animo, & uita conſtitutus, ut ratio poſtulat, facile ſibi poſſit perſuadere, non eſſe his hominibus calicem permittendum, qui uere Chriſtiani ſint, quæcunque uideatur refulgere ſpes, eoſdem in officio retinendi, aut errantes a uia, reuocandi ad Eccleſiam; cum ea (ut apparet) nullo firmo, atque ſtabili fundamento nixa ſit, reſtat ut eundem hæreticis permittamus, atque his (ſi placet) inuitis, & repugnantibus; nam neque petent illi uſque ab Eccleſia, quo ſe, eadem reluctante, uſque ad ambas aures immerſi, hactenus ingurgitauerunt, neque ſi ea ſponte offerat ſua, de manu ueſtra uolent bibere, audite, quamdiu hanc ſententiam, præceptum hæreticorum inſtillarit animis, atq; ſcriptum reliquerit, ipſorum Coriipheos, atque ante ſignanus Martinus Lutherus. Si concilium ſtatueret, ut calix permitteretur, ob hanc ſolam cauſam, quod ita concilium ſtatuit, nolo, ut eodem utamini, ſed in deſpectum concilii, aut una, aut neutra, nequaquam uero utraque ſpetie potiamini: addit, ſe habiturum anathema, quicunque authoritate talis concilii utraque potiatur, in hac uero ſententia perſuadenda neceſſarium ſane non eſt, ut multum operæ, atque induſtriæ ponamus, quod ea ipſa prima, ſtatim fronte uenenum nocentiſſimum oſtentet, ut enim taceam hanc ueſtram indulgentiam Patres ſi eadem uelitis uti, ad diſſidium de religione componendum nullius momenti fere, quod Orator Bauariæ his uerbis ait; dubium non eſt, etiam ſi hæc tria (ſignificat autem calicem laicorum, maritorum ſacerdotium, turpemque uitam Clericorum) ex quadam catholicæ matris Eccleſiæ indulgentia, præſentis concilii autoritate rite ordinarentur, ſectarios duces, & populos ſeductos, ad Eccleſiam non eſſe reuerſuros, cum palam editis libris non dubitent offirmare ſeſe, nunquam ſe ſummis Pont. obedientiam præſtare uelle: Cuius inditium eſt, nullum ſui ordinis, atque ſtatus uirum miſſum ab eis Tridentum miſſum fuiſſe, qui more ueterum hæreticorum, ipſorum nomine ſupplex a uobis poſtularet, ut condonatis erroribus admiſſis calicem illis relinquatis, ut inſuper taceam relicto calice, aduerſus Eccleſiam inſolentiores efficiendos, quaſi de eadem uictoriam reportauerint, & magnifica ſpolia tulerint, quid aliud eſt, obſecro, calicem

hæreticis permittere Chriſti corpus, atque ſanguinem continentem; quam margaritas ante porcos proiici, ſanctum dari canibus, Chriſtique ſanguinem pedibus hoſtium Eccleſiæ conculcandum præberi; quod ſæuerisſime prohibemur, reuocate in memoriam ueſtram, obſecro uos, Paulum III. Pont. Max. paterna Charitate permotum calicem Germanis, qui eius cupiditate capti, aiebant, ſe, uniuerſos cum calice errores deſſerturos, honeſtis quibuſdam, & neceſſariis conditionibus adiunctis olim permiſiſſe; neque id ſemel remedium tentatum eſt; ſed perfidi, & ueteratores calcatis conditionibus, contempta fide data hominibus, atque deo, indeſpectum Pontificis ſummi, & totius Eccleſiæ Chriſti, eodem calice temere abuſi ſunt, ut intelligatis P. impoſitas conditiones parum eſſe pro futuras: calicem ille iactabunt conditiones uero ſuppremant omnino. cauete ne tertio cum dedecore pacta infecta reſcindatis, & quando alienum facile ſuppetit, ne uelitis, obſecro uos, per uiſcera Ieſu Chriſti proprio periculo ſapere.

Perpendiſe igitur quid agatis, in quas temporum anguſtias coniecti ſitis, quid poſtulet loci dignitas, in quo diuino beneficio eſtis collocati, quid his artibus agat ſathanas, quid etiam decal diſſimis, atque uafris hæreticis, ſperari poſſit, neque uos cuiuſpiam autoritate, & maieſtate nominis opprimi ſinatis, quominus Eccleſiæ Chriſti, cui fidem dediſtis olim, ut facitis diligentisſime, conſulatis, nam neque Imperator Ferdinandus, qui longis experimentis fidei, quam Chriſto debet, magnifica teſtimonia orbi terrarum exhibuit, neque rurſum Illuſtrisſimus eius Gener Bauariæ Dux, uobis Eccleſiæ principibus imperare uolunt, neque hac in re quid agere debeatis ulla ratione præſcribere, quod in orationibus ſuis plane docent: morbum tantum (ut aiunt) apperiunt, atque a uobis, tanquam a peritis medicis, efficacem requirunt, atque ſperant medicinam; uidete tamen, ne, dum corpus ſanare uultis, grauis fiat animorum iactura.

Quod ſi & ſocero, & Genero ſpectate Religionis, & pietatis uiris, grauitati inſuper uitæ, atque huius ordinis amplitudini, ſatisfacere uelitis, deligite ex uobis probatos uiros, qui, ut rem omnem adamuſſim intelligere posſint, Germaniam, Bohemiam, atque Vngariam contendant, qui eorum Regnorum Principes uiros adeant, præſules conſulant, Rogent plebem, iſtos etiam miniſtros ſathanæ excutiant prius, atque ex eis certo ſcire laborent, ueſtris ne decretis ſtare uelint, ſi calicem permittatis; ſi annuant, res peragetur optimis conditio-

nibus, ſine graui, metu diſceſſionis, obſtrictis ante, & confirmatis iuramento diſsidii principibus, ſi abnuant, nemo uos cum ratione poſſit, reprehendere, atſi quod unus, aut alter calicem petat, in cuius poteſtate ſitum fortaſſe non eſt, etiam ſi uelit maxime, cæteros omnes in antiqua religione continere, nedum aſuccepto iam errore eoſdem reuocare, protinus uos contra leges ueſtras, contra conſuetudinem iure ſucceptam, illum, cuipiam, liberam ſumendi copiam faciatis, timor eſt profecto timor, ne, pro benignitate, ſæuitiam; pro pace bellum, pro concordia, tumultum, pro unitate animorum, nouum aliquod in Eccleſia ueſtra ſchiſma, ſententiatis, neque modo herbam porrexiſſe ueſtris hoſtibus ea ratione uideamini, ſed, arma quoque ſub miniſtraſſe, quibus in uiſcera Reipub. ueſtræ crudeliſsime adactis, leges illi atque ſtatuta ueſtra confodiant, contra uero ſi feceretis, P. ego non dubito quin Chriſtus Ieſus uiam, atque rationem, uobis ſit monſtraturus, qua Eccleſiæ (quam unice diligit) præſentaneam opem feratis dixi.

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE